

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

*В. Ю. Чушак,
студентка 2 курсу спеціальності «Психологія»,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса
Науковий керівник: К. М. Васюк, к. психол. н., доцент*

Кризова ситуація багатьох сферах суспільного життя неминуче приводить до зростання девіацій, які проявляються у поведінкових формах, що відхиляються від норм. Поряд із збільшенням позитивних девіацій посилюються негативні – насильницька і корислива злочинність, алкоголізація і наркотизація населення, аморальна та деліквентна поведінка підлітків.

На жаль, у підлітковому та молодіжному середовищі девіантна поведінка набуває масового характеру і часто сприймається як сучасний та загальноприйнятий стиль життя. За останнє десятиріччя статистика фіксує катастрофічне зростання молодіжної наркотизації та алкоголізації, ігроманії, суїцидальної поведінки і злочинів.

У сучасній психолого-педагогічній науковій літературі приділяється значна увага дослідженню девіантної поведінки: загальні основи девіантології розробляли О. І. Бондарчук, Е. В. Змановська, Ю. А. Клейбер, Т. А. Хогуров, А. В. Хомич, Л. Б. Шнейдер, зокрема, ними встановлені причини, прояви та особливості деліквентної поведінки підлітків; питання надання психологічної допомоги девіантним підліткам вивчали І. М. Зварич, А. А. Колесник, В. О. Кондратьєв, Л. А. Кубрак, І. Я. Мельничук, В. Г. Панок, А. Сиротюк, Я. В. Чаплак, Г. Швець та ін.

Оскільки девіантна поведінка характерна саме для неповнолітніх і її виникнення припадає скоріш на підлітковий вік, тому у сучасній психологічній науці залишається актуальним вивчення причин, проявів, особливостей та шлях подолання девіантності у підлітків.

Метою дослідження є вивчення психологічних чинників девіантної поведінки підлітків.

Негативні девіації у поведінці зумовлені зазвичай з тим, що особистість не засвоює позитивного соціального досвіду, не може адаптуватися до моральних цінностей і норм поведінки, які відповідають вимогам суспільства, хоча й може досить добре знати ці норми. У цьому випадку процес соціалізації особистості є порушеним,

що проявляється у незбалансованих психічних процесах, неадаптованості, порушенні процесу самоактуалізації або у вигляді уникання морального і естетичного контролю за власною поведінкою, яка стає соціально дезадаптованою. У зв'язку з цим можна говорити про девіантність особистості – сукупність засвоєних особистістю асоціальних, аморальних поглядів на життя, які не відповідають соціальним очікуванням та за певний час стають її соціальною позицією, що перешкоджає самоактуалізації особистості, її особистісному зростанню, спричинює девіантний спосіб життя.

Можна виокремити декілька основних теоретичних підходів до пояснення причин девіантної поведінки. Так, відповідно до психоаналітичного підходу, девіантна поведінка особистості виявляється тоді, коли психологічний захист, спрямований на зменшення напруги внаслідок неефективної взаємодії трьох підструктур особистості Ід, Его і Супер-Его, є недостатнім для повноцінного функціонування особистості (З. Фрейд). Причинами девіантної поведінки, на думку А. Адлера, є недостатня або викривлена компенсація почуття неповноцінності, а за К. Хорні — почуття тривоги, що веде до неврозів тощо. Е. Фром пояснює девіантну поведінку особистості через певні психологічні механізми (конформізм, руйнівна поведінка та ін.), за допомогою яких людина вирішує суперечності між прагненням ствердити себе як індивідуальність і прагненням бути включеною до людської спільноти.

Представники біхевіоризму (Б. Скіннер, А. Бандура та ін.) стверджують, що девіантна поведінка соціально зумовлена і є реакцією на певні підкріплення зовнішнього середовища, результатом соціального навчання тощо.

Згідно з когнітивним напрямом психології (А. Бек, Г. Келлі та ін.), основою девіантної поведінки є неадекватні мислительні схеми, особистісні конструкти, що спричинюють неадекватні сприймання й інтерпретацію інформації і, відповідно, неадекватні почуття та дії. Згідно поглядів А. Елліса, у такої особистості формуються ірраціональні настановлення, зокрема настановлення повинності (впевненості особистості в існуванні універсальних принципів, що мають бути реалізовані, незважаючи ні на що), катастрофічні настановлення (оцінка будь-яких подій, що відбуваються в житті особистості, як жахливих, катастрофічних), оцінні настановлення (окремі аспекти інших людей та їх поведінки ототожнюються з їхньою особистістю загалом) та ін.

У межах гуманістичного підходу (А. Маслоу) девіантна поведінка може бути наслідком блокування процесу самореалізації і фрустрації базових потреб, коли самоактуалізація через духовність та творчість трансформується у самоствердження через девіантну поведінку. За К. Роджерсом, ця тенденція посилюється через відсутність «позитивної безумовної уваги», безумовного прийняття особистості дитини дорослими такою, яка вона є. Згідно поглядів В. Франкла, в основі девіантної поведінки особистості лежить втрата сенсу життя і екзистенційний вакуум – переживання безглуздості життя, його спустошеності.

Отже, спираючись на ці підходи, можна виокремити такі групи чинників, що зумовлюють девіантну поведінку особистості – соціальні, соціально-психологічні, педагогічні та індивідуально-психологічні.

ЗАХВОРЮВАННЯ ШИЙКИ МАТКИ У ЖІНОК РЕПРОДУКТИВНОГО ВІКУ ТА СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНА ДЕЗАДАПТАЦІЯ ЯК ФАКТОР ЇХ РОЗВИТКУ

Є. О. Шевченко,

*асистент кафедри акушерства та гінекології,
Донецький національний медичний університет МОЗ України
Науковий керівник – д. мед. н., проф. В. М. Астахов*

Передракові захворювання шийки матки – ряд патологічних станів, які за певних умов можуть трансформуватися у рак шийки матки (РШМ). Супутніми чинниками є запальні захворювання, порушення гормонального фону і імунного статусу.

Захворювання шийки матки залишаються актуальною проблемою у гінекології. У структурі гінекологічних захворювань патологія шийки матки становить за даними різних авторів від 15 до 40%. Рак шийки матки займає 7-е місце серед злоякісних пухлин і 3-е місце серед раків у жінок (після раку молочної залози і раку прямої кишки) (Новік В. І., 2002). В останні роки відзначається прогресуюче збільшення захворювань шийки матки, які розвинулися на тлі вірусного інфікування, порушення вагінального мікробіому, змін гормонального і імунного статусу. Хронічне запалення, що протікає в тканинах ендо- та екзоцервікса, призводить до формування порушень анатомії шийки матки у вигляді гіпертрофії вагінальної частини